

Pey birayra
Danîmarkayî
de çiçî esto?

Rûpel / 4

Halîl Savda rayîra xo
ya Enqere û Roboskê
nîme kerd

Rûpel / 4

Deyrbazey, hafizaya kurdan ya nênuşte û
hawara qîrayîşê vengê înan o. Evdalê
Zeynike destpêka deyrbazeya modern ya
kurd yeno hesabnayış û jan û eşq... R/6

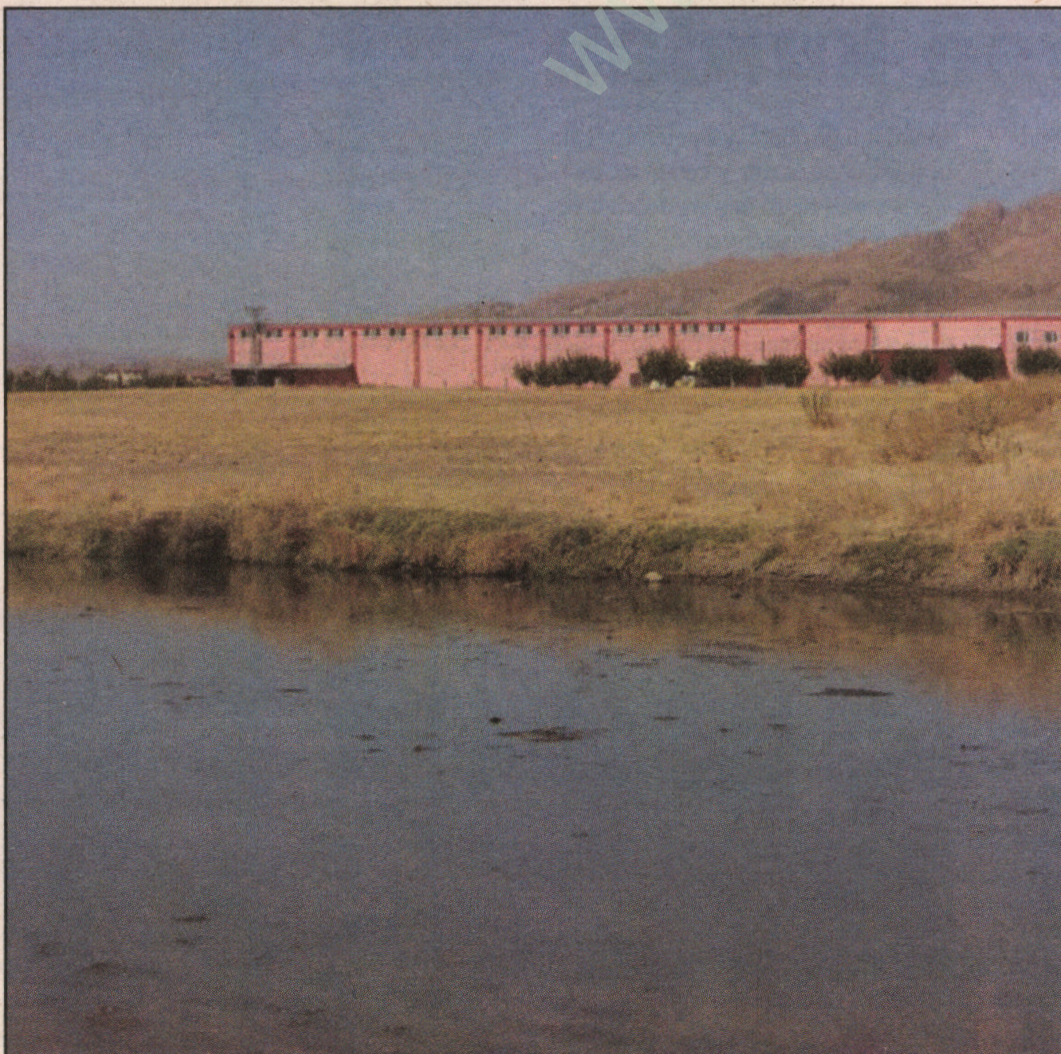
WELAT VERROJ

Ziwan nasname yo, ziwan rûmet o... Pêveka Azadiya Welatî ya, belaş a. 1 - 10 - 2012 Hewtane HÛMARE: 21 E-mail: welatverroj@gmail.com

Tecrîda Ocalanî 431
rojên xo pey de verda
Tecrîda Serekê PKKî Abdullah
Ocalanî ser he ke şino giran
beno. 431 rojê ke tecrîdî bin
de yo. Kurdê dinyayî bi çalakî-
yan wazenê Ocalanî azad bi-
kerê ke aştiya dinyayî de rola
xo kay bikero û belkî zî qîrîza
dinyayî biqedîyo... RÛPEL - 4

Paytext boy dana

Selexaneya 6 km dûrî Erxenîyî bi weşeya
şarî kay kena. Semedê ke rayîra Hilarî ser
de yo ra tûrîstî boyî oncê pîsey bivînê

Ziwan mirazê
ramana
neteweyî yo

RÛPEL / 2

TÛRÎSTÎY BOYÎ ONCENÊ

Qeza Amedî Erxenî de selexaneya ke
çend serran verî virazyayo semedê ke
binesaziya xo ya parzûnkerdişî nêvi-
raşto ra, pîsey xo verdano Çemê
Bogazî. Pîsey awî de boy dano. Tûrîstî
dema ke şinê Hilarî (Çayonî) bi de-
qeyan boya awa heram oncenê. No zî
semedê nasnameya paytexta dinyayî
Hilarî, qet weş nîyo.

DEWIJÎ PERÎŞAN ÊY

Yildirim ard ziwan ke, bi desan dewî
ney awî ser de estêy û dewên ke nezdî
selexaneyî yê, mecbûrî sewalên xo anê
Çemê Bogazî ser de aw dayê ema na
gam nêşkenê sewalan awbidê û zafêrey
mejbûrî rotîy. Dewa Tilxizûr û
Meleehmedan her deqe boya heram on-
cenê. Rayîra bi 10 dewan de kesî zî
dema ke şinê boyî oncenê û awî vînenê.

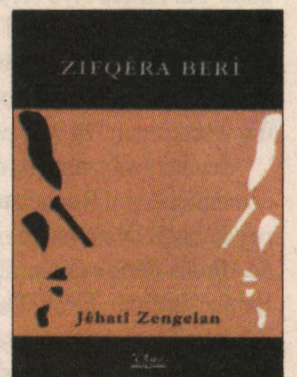
RAYÎRBERÎY ÇICA YÊ?

Rayîrberên têkileya înan bi weşeya şarî
esto lazimo ke ney ser de bivinderê.
Hetê bîni ra zî lazimo ke Şaredarîya
Erxenîyî daha zêd ney ser de bivindero.
ti heqê kes an zî şîrketî çîno ke bi
weşeya şarî kay bikero. Hetê bîni ra,
hişyarkerdiş û dialog ney karî do safî
bikero. Lazimo ke rayîrberî ne şîşî ne zî
kebabî... RÛPEL - 5

Hestor û
wesayitên
modern

RÛPEL / 5

Êş û janêy
romana
'Zifqêra Berî'

RÛPEL / 7

Ziwan mirazê ramana neteweyî yo

Ziwanê mayî mîrazê xozayî da merdimî yo. Wexto kî merdim bi ziwanê maya xo qisey keno, boya ariq dê maya merdimî kewna laş dê merdimî ser

SÎNAN SUTPAK*

Ziwanê may estbiyayenê da xozayî yo. Bi cu da merdimîyaya babet gêno bi senînay da cu da merdim û têkiliyan dê cemaat xo virneno, virazeno, keno newe.

Ziwanê may/qay tamê şitê mayî xo miyan de nimneno. Wexto kî merdim bi ziwanê maya xo, vajiyêno, merdim ageyreno xozaya xo. Na jû hiştê derûnî/psikolojî dê merdimî ya. Dermanên do arîşenî ya. Mezgê merdimî zelal neno, barê zerrî da merdimî keno şenik.

Ziwanê mayî mîrazê xozayî da merdimî yo. Wexto kî merdim bi ziwanê maya xo qisey keno, boya ariq dê maya merdimî kewna laş dê merdimî ser. Wexto kî vatenê bi ziwanê maya merdimî fej ra rijênê beya şit dê may merdimî fek ra yena. Çirê kî vatenê kî merdimî fek ra rijênê bi ariq/xwîdan û şit dê mar da merdimî ya alawyayê. Şîrinî yê, wayîrê tamên do bêhemta yê, bi reng da xo ya, goreyê xozayî da viraziyayê. Na xoseriya ziwanê may qanûnê de xoza ra yena. Her heywan bi ziwanê xo ya, her çiçekî bi rengê xo ya estbiyayena xo berdeyam kena.

Bi politîka dê asîmilasyonî yê

heştay serran obetê kî ameyê ziwanê da ma sere de, qirkerdene kî şarê da ma sero ramiyaya boka nêro dişmenê da ma sere. Asîmilasyon kerdenen da xora da merdim û cemaatkî ra tevera. Netîceyê politîka dê xincikênan a. No politîkayê xincikan teniya hetê serdesta û kedwerdoxana şeno biro ramîtene. Teniya ê, şeweta berjewendiyanê da xo şenê na zalimey bikerê; kulturêna dê dewlemendî çînê-biyayê bihesibnê û xo rê bikerê mal. Bi no awaya merdim şeno vajo kî asîmilasyon mezgê merdimî keno veng, kakilê kulturê da şarî keno pûç.

No heştay serrîyo kî no politîkayê vengkerden da mezgî û pûçkerden da kulturê da qedimî, politîkayê asîmilasyonî oyo welatê da ma de ramêno. No politîka bi destê karberosana; xodayanê da binê erdî, xodayanê da tariyeya ramêno û hewna zî ramenê.

La ewro, roj ma kurdî şanzazî yê, kî şarê ma bi ked, ariq û gonî da xo ya vîn/îradeyên veto beyntar. Bi no îradeyo kî şaye dê şehîdanê doz û welatiya vijyayo beyntara o, pîrên/fistano asinên, o kî şeweta çînêbiyayê hesibnayan da şar, kulturê û ziwanê û welatê da ma vîrazîyabî şarê xo sero dirna, teqiriyê zûran û xapêyene deşîfre kerd û bi haydarê raşteyda xo. Bi na vijyayenê

viraztena ewro roj şarê ma şexdê roşnîvanê da xo de, şeno bî îrade/vînê da xo ya, bi kerdenanê da xoseriya, şeweta kulturê da xo, ziwanê da xo mîhrîcanî, panêlî, kombiyayîşî, konferansî, kengreyî virazê, sazîyanê xo awan kerê û xo bi xo ray ra berê.

Nê kerdenan ra jew, o tewr peyên, tewr mîhîm “konferansê zaravayê Kirmanckî ya yewîne” bi. Bi organîzekerden da TZP-Kurdî ya, mabênê de 30. 06. 2012 - 01. 07. 2012 î de Çewlîg de ame viraztena.

No konferans ca ardena vaten da rayberî bi kî vatîbi “Ziwanê beden o, bedenê xo bipawê” pawitene bijewbiyayena mûmkûn a. No konferans de, goreyo kî ma çapemenî da azad ra şopna, heme welatan ra dildarê kirmanckî ameybî pê ser, fikrê xo bara kerdê. Na rade/senineyên da erjîyayê ya. No konferans de qerarê kî ameyê girotene ekî birê ca, ez bawera kî ziwanê ma do talûke dê çînêbiyayena ra, o kî UNESCO'yî mojnabî ma ra, bireyo. Seweta kî ma na mijdiyanî bidê mayanê da xo, zerrîya înan weş kerê, dejê esteyanê da merdeyan û şehîdanê da xo kemî kerê, bar kewno her nuxtoş û zîwanzanî ser. Barê nuxtoş, roşbir û zîwanzanoxanê da ma giran o, la arîşenî yo.

Serkewtenê şima serkewtena şarê da ma ya. A serkewtene, do bibo mirazê ramyayen da neteweyî.

*Girîgeha Elbistanê

Gula mi

Gula mi
Pîlanê ma vatênê ke
“Her vaş koka xo ser beno kewe”
“Xo nas bike ke wa şar ki to nas bikero”
Heya, gula mi
Heke qalê verî êno kerdenê
Domanîya mi êna mi virî
Kal û pilê ma êne ma virî
Vatenê ke
“Zonê ma nan û sola ma wa”

Heya, gula mi heya
Zaf gunê û xetê ma estê
“Ma pîlanê xo ra vatêne gerici
Ma xo ra kî vatêne ilerici”

“Ma koka xo ser bime kewe
Hama seke dara aşî kenê,
Ma hîni aşî kerdime,
Daye ra ma rind kokê nêgurete ya ke
Koka ma ser a durê de bine bîye kewe”

Gula mi
Raştî ya çimê mi
Ma canê xo
Edet û kulturê xo
Kilam û şanika xo
Êdî xo, xo viri kerd o
Wa, xizir o kul ma, korr meker o!

Heya
Ma zonê xo ra
Kewtimê dûrî
Ma tirkî qesê kerdenê
Û pey da jî
ma û pîyê xo ra vatêne ke
“Ê gerici yê”
Xo ra zi vatêne
Ma binê “modern”

Heya gula mi heya
Ma xo bê xo kist o
Govenda ma
Şanika ma
Şodirî û şewa ma
Dewê û warê ma
Koyê û mergê ma
Awa û wella ma
Û şarê ma...

Xo zanê ma
Torê hes kenê...

Kenan KARAASLAN
Zindana Tîpa F ya Bolû

Raştîya olî û rewşê kurdan

BENDEWAR DARAQOLÎC

Qeybê ke, na nûsera min a yewîn a, ke ez dana Verrojî, ez wazena, sere de wendoxanê Verrojî rê rêz û selamanê xo bieşrawî û vacî dembaş!

Ereymendiş û kêmasîyanê xo rê bexşî wazena. Min demêk Azadiya Welatî de bi nameyê “Bendewar Daraqolîc”î di mijarê cîya cîyan de nûştê. Nika zî semedo ke mijarî zaf ê, ez nêzana kamcoyî ra dest pê bikerî. Waştîşê tay hevalan sero, ez o “Raştîya olî û rewşê kurdan” ra dest pê bikerî.

Zey ke yeno zanayîş, olî heme çi ezmanî çi ê bînî Rochelato miyanî de peyda biyê. Di miyangê na erdnîgarî de, dîroka dêrîne ra Kurdî estê. Nûh, Exnûx, Brahîm, Eyûb, Yunus, Zulkîf, Zerdeşt, Manî û zaf Pêxemberî û rayberê olî ke tiya de ma nêşkenê binûsê, di ney derdorane ma de biyê. Coka ra, şaro kurd heme olan dir têkildar o. Keso biwazo na mijare baş bizano, lazim o ke dîrokê olan ra baş agahdar bo. Gorê agahiyê olan ra Ademî ra heta hezretî Mihemedî, se û vîst û çar

hezarî pêxemberî, qeybê nîşadayîşê reya raşte, çareserîya pîşgiranê merdiman, aşî, azadî û raverberdişê ciyayîşê merdimî hameyê şirawitiş. Heger dîroka ola baş bêro şopnayîş go raştîya olan û rewşê kurdan zî baş bêro zanayîş. Qaso yeno zanayîş çi di warê vîrdoz, hişmendî û perestî de; çi di warê siyasî, leşgerî û fedakarî de, Olê Zerdeştî ra bigîro heta olê îslamî serkêşîya heme têgeyrayîşan bi kurdan hamiya kerdiş.

Brahîm pêxember ke Nemrûdî ver wîşt û têkoşîn kerd, Ristemê Zalî ke vatê: “Bi Homayê şew û rocan”, Ebû Mislimê Xurasanî ke, hovîtiya Emewîyan şikite, Silhedînê Eyûbî ke, êrişe Xaçparestan berteref kerd û zaf nîmûneyê bînî ena raştîye bi ma danê zanayîş. Mixabin alim û zanayê kurdan bi zafî qeybê mileta xo, welatê xo, iman û çandê xo nêxebetiyayê.

Tay kesayetên zey Xanî, Cizîr, Feqiyê Teyran vêşerî, hemine berhemê xo bi Erebbî, Farisî û Tirkî nûştê. Camî, Tevtezanî, İbnî Xelîkan, İbnî Esîr, El-Goranî, Evdila

Cewdet û êb. Pêro zanyarê olî yê, la ol û kurdî cê ra dûr vîstê. Gorê bawerîya min ra, nî deman de melayê kurdan nî rastiyan sero vîndenê û karo tew pîroz roşinkerdişê civakê xo vînenê. Hêvê esta ke êdê şarê ma dînê xo bi çîmanê nas bikero, bi dagirkeran û sextekaran nêxapyo.

Civata kurdan de 30 serrê peynî yê cenîyî

Cenîyên kurd 30 serrên peynî de xo, civata xo û netewê xo şinasnaya. Bi ney nixê azadîya xo û netewa xo berz kerda û zext û zordarîyan ver de tim bîya dîrega ripûraşt ya kurdan

NAVENDA XEBERAN - AMED

Civata kurdan de cayê cenî zaf muhîm o. 30 serrên peynî de muhîmeya cenîyan daha zî belî bîyo û azadîya cenîyî qucikên keyan de mendîşî ra vejyayo û kolanên Kurdistanî de

Têkoşîna Azadîyî de cayê xo girewta.

Cenîyên kurd bi têkoşîna xo ya seranê peynî him azadîya cenîyî de û him zî ya şarê kurd de bîyê warê mîsyoneke gird.

Cenîyên kurd 30 serro ke bi Têkoşîna Azadîyî azadîya cenîyî zî şinasnaye û berxodan danê. Cenîyan fam kerdê ke heta cenî azad nêbo civat azad nêbeno. Ney semedî ra zî nixanê kurdan ser de yê herî zaf vîndenê cenî yê.

Her çalakîyî de cenîyê estêy

Goreya civatnasan eger netewê miyan de qîmeta cenîyan çînêbo, o netew avara nêşino. Bi her hawayî cenîy û civat apeya şino û her tim binê zextên mêrdeyan karê civatî de do bîmanê û her tim zextan bivînê.

Hetê bîni ra zî anê zîwan ke, eger civatî de cenî semedê azadîya xo bixebityê û zextên mêrdeyan û karê giran yê civatî ra xo rizgar bikerê se, civatî verê azadî û berzeyî benêy.

Semedê ney zî zanistîy her tim anê zîwan ke lazîmo ke civatî de cayê cenîyî teybet bibo û cenî her tim têkoşîna xo bidê û xo ze amûreke dinyayî nêvînê.

Cenîya azad azadîyî ana

Civata kurdan miyan de vatişên zanistan vejyayo meydan. Cenîya kurd roj bi roj 30 serro ke têkoşîna xo dano û gird benê. Him azadîya xo him zî ya şarî xo ra pêşengey kerdê û kenêy. No zî têkoşîni de cayêke zaf hîra û bi rûmet o. Heme çalakîyên kurdan de cenîyî verîni de yê. Çimî cenîya azad semedê hêstên xo yê maybîyîşî, heme gedeyên civatî, ze laj û kena xo vînenê û kenê xo virar. Deja înan ze deyjayîşê xo vînay û vînenê. No zî civatî de netewî paya dano vindertîş û azadîya civat û netewî ano.

Vesvê cenîya kurd çîçî yê?

Nêy rojên qirîza dinyayî de karê herî zor yê cenîya o. Çimkî cenî dîrega civatî ya. Eger dîrek çewt bibo civatîy zî çewt benêy. Eger dîreg raş bibo paştîya civatî ne qirîzan ne zî çiyên nêweş yê bînan de nîno erdî û civat şopa nixên netewa xo de rayîr geno.

Dinyayî de her netewî de nixê cenîyan goreya herêmi û her herêmi de zî goreya civatî bedilyeno. Tabî kî giraneya netewî civatî ser de esto û xoteşkerdişê cenî û giraneya xo dano netewebîyîşî ser. Gedeyan bi ey hawayî wey kena û civatîra merdiman avan kena.

Goreya netewê kurdan nixê cenîyan bi kilmey wina yê;

✓ Gedeyên xo bi nixên netewê xo yê zîwan, kultur û nasnameyî weykerdiş û bi ey hêstan girdkerdiş.

✓ Goreya nixên netewa xo, civata ke tederro neşx bikero û ne netewêke bîni ya xo ser de, ne zî neteweke bîni ya xo binde nêvînenê. Gedeyên xo zî bi ney hawayî wey kena.

✓ Gedeyên xode bi zîwanê maya xo kurdî qise kena û muhîmeya zîwanî gedeyên xo de par kena.

✓ Tu rayan zilm bi kamî beno wa

bibo qebûl nêkena.

✓ Her tim hetê mêrdeyî û gedeyên xo ca girota û gena.

✓ Civatî de karê keye û citkarey yê herî zor cenîyan giroto xo milan.

✓ Civatî de semedê azadîy axo û netewa xo têkoşera herî gird a.

✓ Semedê netewa xo tu rayan merdişî ra nêtersaya û xo semedê azadîya netew û gedeyanê xo eşta merdişî.

✓ Rewş çîçî biyo se cenîya kurd semedê ke nix û kulturê xo vîra merkerê ra çalakî û têkoşîna xo her tim bi serkewte daya.

✓ Civatî de merkeza deyjayîşan her tim cenî ya û her tim kul û derdê ay bîyê û zaf rayan zî ze koza adirî eşta zereyê xo ke civat û malbat zîrar nêvîno. AMED

Perwerda tirkan de kurdbiyîş

Roşna NAMDAR - AMED

No hefte Tirkiya û vakûrê welatê ma de dibistanî bî a. Dayanê tirkan tûtê (gedeyê) xo bi kêfweşiyêka zêde kerdî ra. Tûtanê yîne zî bi heycanêko zêde verê xo da dibistanan. La na kêfweşî semedê dayan û tûtanê kurdan qet derbas nêbeno.

Dayê kurdan ancî xemgîn ê, tûtê kurdan ancî bi ters ê. Warê perwerdeyî de înkâr û qedexeyoke şidênaye ge 88 serrî yo dewlete serê şarê kurdî de dayo ro, hemverê ay qasî tekoşîna demokratîke ya şarê kurdî, nê serdemî de zî verdewam kerd. Bi nê awayî emserr zî perwerdeyê dewlete bi andimizî dest pê kerd.

Perwerde netewebîyîşî ano

Semedê averşiyayîşê civate, çand û edebîyatê neteweyan bê perwerde nêbeno. Perwerde zanabîyayîş, medenîbîyayîş û civakêkatenduristîbîyaye ano raste. Perwerde kesan keno wayîrê xobawerî, fezîlet, xislet û exlaqê pakî.

Merdîmayî semedê civatêka zanayî û bîstîkrare miyanê şarê xo de awan bikerê heyn heyn di nê mijare de tekoşîn dayo.

Perwede mafê heq o

Helbet semedê bicaardişê civakêka ge ma cor de qal kerde zî perwerdeyo bi zîwanê makî ferz o û mafêko bingehîn o. Eyro dinya de perwerdeyo bi zîwanê xo mafêko gerdûni yeno qebûlkerdişî.

La dewlete zey qeşmerî bi kurdan bikero modela ge merdim dano zîwanêke biyanî zîwanê yîne rê visnayo. Halbûkî no modela ge bi namêyê 'seçmeli ders' (dersa weçînayî) kerdo mufredat gere kurdan rê semedê zîwanê tirkî derbas bibo, tirkan rê zî semedê zîwanê kurdî derbas bibo.

Helbet kurdî endî na bê mafîya ge dewlete wazena berdeyam bikero kebûl nêkenê. Roj bi roj tekoşîn û xebate xo ya semedê nê mafê xo yê bingehîn û teranêgeyrayeyî zêdnênê û laver benê.

Bi nê hest û bawerîye ma dayanê kurdan veyndenê wayîrvetîşê ro zîwanê xo û ma xebatkar û dildaranê zîwanê kurdî rê serkeftin wazenê.

AZADIYA WELAT
Zozan Basın - Yayın Adına
İmtiyaz Sahibi
Menderes ÖNER
Yazı İşleri Müdürü
İbrahim GÜVENÇ
Yönetim Yeri:
Diclekent Bulvarı
Termil Apt. Kat:3 No:9
Kayapınar / DİYARBAKIR
İdare Tel: 0 (412) 251 38 88
Yayın (Weşan)
TEL: 0 (412) 237 48 90-91
Fax: 0 (412) 237 48 89
Baskı (ÇAP):

Stenbol: Gün Matbaacılık, Reklam,
Film, Basım, Yayın,
Tan. San. Tic. Ltd. Şti.
Telsizler Mevkii Besyol Mah.
Akasya Sok. No: 23/A
Küçükçekmece / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 580 63 81
Edene: Arslan Güneydoğu
Gazetecilik, Matbaacılık, Kağıtçılık
Yeni Doğan Mah. 2108 Sok. No:13/A
Yüreğir / ADANA
Tel: (0322) 346 03 71-72
Genel Dağıtım:
Turkuvaz
Dağıtım Pazarlama

Tecrîd 431 rojan gelo şiyişê bi helîkoterî çîno?

Tecrîda ke Serekê PKKî û Şarê Kurd Abdullah Ocalanî ser de yo her ke şîno giran beno. 431 rojo ke bi Ocalanî de pêvaniş nîyameyo kerdiş.

Tecrîda wina dinyayî de nîyameyo vîna-yiş. Hikûmeta Tirkîyayî her hewte, pey seredayişê pawitoxan ya semedê ke bi muvekîlê xo Ocalanî reyde pêvînayiş

bikerê. her hewte semedên pûç û vengan yê ze 'koster xirabeyo, koster tamîrî de yo, rewşa hêwayî destûr nêdano felan û bêvan...' ra nêverdanê ke bişêrê. Şar vano Îmralî 431 rojo veşan o. Şar vano: "Ma xebereke derheqê veşaneya Îmralî de gurekaran û leşkeran nêhesyay. Belîyo ke bi

çîyeke şîne û yenê. Xo veşan nêverdanê. Eger bi çîçî şîne wa pawitoxan zî bi ey hawayî biberê." Şar: "Çira pawitoxîy, dozgeray ra helîkopter nêwazenê an zî kîra nêkenê. Serêkê ma bin esareteke numûneyî de yo. 431 rojo ke nêverdanê pêvînayiş bibo. Gurekaran Îmralî qey veşan êy."

Pey biryara Danîmarkayî de çîçî esto?

Par ra yo ke dawa Roj TV danîmarkayî de domkeno. Tirkîya hetê ra rayîrberên Danîmarkayî keno tenganey û hetê ra zî goreya ke yeno vatiş di warê bezîrganey de tikey çîyan Tirkîya peşkeşê Danîmarkayî kerdo ke wa Roj TV û yê bîni bêrê girotiş. Û Danîmarkayî ze xo kerd û tikey bo zî dilê Tirkîyayî darehetkerdiş.

Kurdîy her tim pirotesto kerdîy û ardî ziwan ke yew şero yewêna yeno kerdîy û Lijneya Televîzyon û Radyo ya Danîmarkayî 2 megan televîzyonê kurdan ra yê muhîmbîy girot.

Derheqê armanca girotişî ser de verî zî zaf kesan qise kerdibi ke ardîbî ziwan k ehome mesele sîyasî yo û wazenê ke kurdan bêveng veradê û yewiteya kurdan xirabe bikerê.

Lijneya Televîzyon û Radyo ya Danîmarkayî, televîzyonê ke bin banê şirket Mesopotamia Broadcasting de: Nûçe TV, MMC û METV (Mezopotamya TV) 2 megan ceza girotişî da. Goreya ke yeno vatiş 'semedê ke bernameyên ke dayê arşîf nêkerdê û nênimite ra' birnayo. Goreya ke ameyo vatiş, Roj TV de şîdet çîno ema arşîvan nênimite ra ceza birnayê. Goreya lijneyî her TV lazimo ke 3 mangan pey de bernameyên ke dayê mecbûrî arşîv bikerê.

Semedê ke TVyên ke nameyê înan ravêrenê her yewî ra 2 mangan ceza girotişî dayo. Roja 3 citmengî roja çarşemeyî do ceza dest pê bikero û weşana Nûçe TV, MMC, Roj TV, METV do 2 mangan bêveng bi-mano.

Şer gur beno

Çend rojên peynî de AKP plan keno ke Çewlîgî de kontragerîlayî rayna bikero feal. Bi ney hawayî zî teqînên ke HPGî kerdî xorê kerno mane û polêsên xo û tikey nijadperestan ardo pêhet û bi hetkareya polêsan çend rayan êrişê bonê BDPî kerdîy. daxûyaneyên ke amey dayene de vatiş ke, eger bi şerî hal bibîyay do, Çîler û Demirelî do hal bikerdayê.

Lazimo ke AKP gura şarî bikero û waştîşên şarê kurd bîyaro ca. Eger mekero, do bi zextên ke kurdan ser de keno, bixorê Kurdistanî awan bikero. Çîmkî şarî weş famkerdo ke şarê kurd tim aşî waştîşê Erdogan zî şerî de îsrar kerdo.

BDPa Çewlîgî waşt ke êrişên ke dijî

BDPîyan ameyo protesto bikerê. Ema polêsan nêverda ke mîtin bivirazê û mudahelêyê girseyî kerd. Bi şewan û saetên, polêsan êrişên xo yê dijî çewligîyan, û BDPî pêk ard.

Ney êrişî de zî çewligîyan bi kerayan bersiv da polêsan. Wekil û rayîrberên BDPa Çewlîgî ardîy ziwan ke, no hina nêşîno. Lazimo ke AKP mezgê xo bigo sereyê xo û aşîra xizmet bikero. Pey nîya şerî çîno.

Goreya vatişan êrişên ke pêk ameyê bi vengdayişê şaredarê Çewlîgî yê AKPiş Serdar Atalay mesaz eşrawito dest pê kerdo. Mesaza ke malpera şaredarî ser de vajîyayo ke pey nimajê îneyî do protesto

bêro kerdiş.

Êriş pêk ame û polêsan zî çîmanê heme kesan verde hetkareya êrişkaran kerdo. Goreya rayîrberan, no êriş plana polêsên Çewlîgî û mudirê ey û waliyî ra vejyayo. Kam kamcin rolî kay kerdê se çîmên şarî verde kerdê û heme şar vînyayo ke se kerdê. İtfayeya şaredarî aw onto panzêrên polêsan rê. Bi wesayita polêsan tabela BDPî ardê war, polêsan bombeyên gazan nêşto êrişkaran eşto bonê BDPî û endaman ser. Ney numûneyî hewna zaf êy.

Hetê bîni ra zî Kurdistanî de he ke şîno vengê teyareyan daha zêd beno. Hima heme herêman de gerîlayên HPGî kontrola xo kenêy û şîne koyan.

Rayîra aşî nîme bîyo

Vîcdanê redkar Halîl Savda rayîra xo ya Roboskê û Enqereyî nîme kerd. Savda ke-seke lejkereya tirk redkerdo yo. Semedê ke aşî û birateyî pawitê, bi waştîşnameyê ardîbi ziwan ke ez neşîni lejkerey û birayê xo nêkişeni çîmkî vîjdanê min qebûl nêkeno.

Savda Roja 1 Îlonî Aştîya Dinyayî de Roboskê ra kewt rayîr. Armanca ey bi payan bireso enqereyî û aşî û birateya kurdan ra bibo dilopeke aw û şerî bido vinder-

tiş o. 30 rojên xo pey xo de verda ke bi payan şîno Enqereyî.

Goreya ke ardo ziwan, rayîrî de cesedên gerîlayan û lejkeran, operasyon û kesên ke gedeyê înan vîni bîyê û bi serrano ke ci geyrenê vînyayo. Savdayî bi ney dîyişan deja xo daha zî pîl kerdo û rayîra xo de meşyeno.

Savda rayna ard ziwan ke şar û lejkerî aşî ra têşan mendê û wazenêke aşî pêk bêro. Lazimo ke dewlet û hikûmat gamanê xo yê aşî derg bikero û muzakereyan rono.

Çewlîgî de rewşa esrarî!

Goreya daneyên fermî 9 mengên peynî de Çewlîgî de 2 ton û 586 kg esra ameyo tepîştîş.

Goreya daneyên walîteya Çewlîgî, 2011 de 661 kg esra, 1 mîlyon û 25 hezar kok kokê kenevîrî ameyo desteserkerdiş. Hetê bîni ra zî, 243 kesan ra 56 kesîy ameyê girotiş. Serra 2012 de zî 2 ton û 586 kg esra, 28 kîlo eroyin û 357 hezar kokê kenevîrî ameyo vînayiş. Derheqê mijarî de zî 31 kesîy ameyê girotiş.

Hetê bîni ra walî eşkera kedo ke girêdanê ney kesanû tiryakî bi 'terorî' ra esto. Ema walî vîra keno ke nameyê zaf kesên paye bezan yê ze mêrdeyê Tansû Çîlerî, komitanan, cedewanan û daha zaf kesan bi hawayê sereke tiryakî de ravêrayo û ravêreno. Heta rapora Almanayî ya ke derheqê tiryakî de amebi mojnayî ke PKK karê tiryakî nêkeno û herî zaf zî tirkîy ney karî kenêy.

Paytexta dinyayî ra boy yeno!

Ehmedê BIRA - AMED

Qeza Amedî Erxenî de selexaneya ke çend serran verî virazyayo semedê ke binesazîya xo ya parzûnkerdîşî nêvî-raşto ra, pîseyaya xo verdano Çemê Bogazî. Pîsey awî de boy dano. Tûrîstî dema ke şîne Hîlarî (Çayonî) bi deqeyan boya awa heram oncenê. No zî semedê nasnameya paytexta dinyayî Hîlarî, ke merdimê dinyayî raya sifte tîya bi ca bîyê, qet weş nîyo.

Rayîra Hîlarî verê selexaneyî ra ravêno. Tûrîstî dema ke wazenê Hîlarî bivînê nezdî 2-3 deqeyan boya awa heramî oncenê. Dewijên Hîlarî ra, Cebrail Yildirimî ard ziwan ke, tûrîstî ney boyî ra nêwazenê bêre cayê bapîr û dapîrên xo, bivînê û dewijên binê ney awî semedê sewalên înan bi ney awî nêweş kewtê ra, zafêreya sewalên xo rotê.

Selexaneya ke Erxenîyî ra 6 km dûr û başûrê ey de û rayîra Hîlarî (Çayonu) yo, nêweşey vila keno. Dormeyê selexaneyî de dewa Meleexmeda (Boncuklu) û Tilxuzûr (Yayvantepe) estêy û her deqe boya ney awa heram şîno dewijan ser û oncenê pişikên xo. Dewijên Hîlarî û bi desan dewîyê ke rayîra înan tîyara şîno Erxenîyî zî, boya awa heram ya selexaneya bi nameyê Yeni Ergani Et Entegre Tesisleri oncenê. Tesîsa selexaneyî nêweşey vila kena.

Selexaneya 6 km dûrî Erxenîyî bi weşeya şarî kay kena. Semedê ke rayîra Hîlarî ser de yo ra tûrîstî mecbûr manenê ke boyî boncê û bi çîman zî pîsey bivînê. No rewşî kes qebûl nêkeno. Bi desan dewîyê awî ra feyde vînayê ema na gam nêvînenê

'Ma tûrîstan ra şerm kenê'

Dewa Hîlarî ra Cebrail Yildirimî ard ziwan ke, eybo ke meyman û tûrîstî dema ke yenê cayê ma û pîyê xo wazenê bivînê, boya ney awa heram oncenê û dewam kerd: "No tesîsa selexaneyî 4-5 serro ke virazyayo û ma ey rojan ra heta ney rojî, mecbûr mendê ke, boya awa pîseyaya ke, gunîya

heywanan û rêxa înan tede yo boncê. Hela ma mûsayê, tûrîstê ke yenê meymaneya cayê bapîr û dapîranê xo Hîlarî yanê Çayonu wazenê bivînê nêwûsayê.

Ney boyî oncenê. No semedê ma eybeke zaf gird o. Lazimo ke rayîrberî bi halêke erênî ney meseleyî hal bikerê. Wa ne şar zirar bivîno ne zî tesîs

zirar bikero.

Orteyê ey gere bêro vînayîş ke wa şar nerehet nêbo."

'Dewijîyê perîşan êy'

Yildirim ard ziwan ke, bi desan dewî ney awî ser de estêy û dewên ke nezdî selexaneyî yê, mecbûrî sewalên xo anê Çemê Bogazî ser de aw dayê ema na gam nêşkenê: "Zafêreya dewijên Çemê Bogazî ser sewalên xo çemî ra aw dayê. Ema na gam nêşkenê aw bidê. Çîmkî awî ra boya nêpakey yeno ra sewalî nêşimenê û yê ke şîmenê zî nêweş kunê. Merdimî zî boya ney ra nêweş kewtê û kunê. Lazimo ke dewijên Meleehmedan û Tilxuzûrî ke her deqe boya awa heramî oncenê kontrola nêweşeyî ra ravêrê."

Yildirimî wina ard ziwan ke îcabe vatişên ma nêkerdê ke ma bivataynê. Ema ma mecbûr mendê ke bivajê: "Her roj rayîrberî her roj tîyara şîne dewan û yenê Hîlarî geyrenê û ney boyî oncenê: "Ez ven dani rayîrberên ke vanê ma semedê weşeya şarî û xizmeta şarî estêy qet tîyara nêravêrayê? Qet nîyameyê Hîlarî? Qet tîyara nêşîyê dewan? Eger nêşîyê se ez çîyê nêvîni. Ema eger şîyê û ney boyî nêontê û nêvînayê se, çîyêke ez înan ra bivajî çîno! Lazim nêbi ke ma rewşa tîyayî bivajê bi serrano ke tîya de no problem esto û şar û tûrîstî nerehet benêy."

Hestorên noştanzî û wesayitên modern

NAVENDA XEBERAN - AMED

Şaredarîya Amedî ya Gird her tim bi xizmetên tewrên çîya çîya xizmeta şarê xo de yo.

Na gam zî nostanzîyeke bi şarî

dano cuyayîş. Xaçerayîra TEKELa Amedî de peysazî de hestorên noştanzî û wesayitên modernî ardo pêhet. Şar matmayey mano ney hestorî senî viraştê!

Xaçerayîra TEKELa Amedî de

çend rojan verî gurekarên Şaredarîya Amedî ya Gird peysaza ci viraşt. Roja sifteyine ra bala şarî ont. Hinî eysno ke, şar semedê ke gedeyên înan û ey bixoy no xaçerayîrî bivînê qoncikê aştin yê Amedî ra do bikûrê rayîr û bêre temaşe bikerê û weneyan boncê.

Lazim bi ke parqeke de bibîyay! Semedê ke canîyên hestorî dormeyê hestore de şîne û yenê kay kenê ra hestor zî bi kêfweşeyî weriştê şahî û kefwêşeya xo ana ziwan. No şahbîyîşê hestore roja sifteyine ra bîyo şaheya merdimên ke xaçerayîrî vînenê. Eger roja siteyine de no balî oncenê se, hinî eyseno ke bêro de do zaf qerebalix bibo. Qerebalixî ra, (Homa meko) beno ke trafikî de qezayan ravêrê. Ey semedî ra lazimo ke eynî sistem û heta daha zî hîra û weşeyê ey parqeke xozayî de ronê.

Parqa ajalên darin wa abikê

Tîyara vengê ma şaredarî ra esto. Wa parqeke bi dar û beran sewalana û ajalên hemeyan bivirazê. Beno ke çend serrê înan bigo ema do parqeke xozayî û dinyayî de ya sifteyine bibo. Lazimo ke rayîrberî ney bifikirîyê.

Dizdê sewalan tepîşya!

Bi serrano ke dewijên Amed, Mereş, Sewreg û cayên bînan de dizdeya sewalan bîyê û zafêrey zî nîyameynê tepîştîş. Eynî şewî an zî şewa bîni serê înan ameyê vînikerdîş û dizdey bi hawayê serkewtê înan ra mendê. Goreya ke vanê no şebekî ra tikey ameyê tepîştîş.

Cendermeyan Sewreg û Cîrnêreş (Hîlvana), Amed û Mereş de şebekeyê dizdeya sewalan kerdê ra 12 kesên bi guman tepîştîy û eşrawitî dadgehî. Ekîbên Cendermeteya Rihayî bi qîmeta 1 mîlyonî, yanê 729 sewalên sere qijkek û girdan pîya, eştî 30 cayan ser.

Goreya îdiaya ke şebekeya dizdeya sewalan o, 6 mangan şopnayê ra pey operasyon viraştê. Goreya ke yeno vatiş hetê nêy kesan; 220 sewalên sereqijkek û 60 hebîy zî seregird ameyê vînayîş û tepîştîş. 1 keleşkof zî ameyo vînayîş. Bi binçîmkerdîşê ney şebekeyî belkî dewijî tikey boya xo bivejê û keyê xo de bi rehet rakûrê. AMED

Evdalê Zeynike û deyrbazey

Kurdistanê de deyrbazeya modern ya kurdan bi Evdalê Zeynike dest pê kerdo hespiyeno. Verê ey zî bi hezar serran deyîrên kurdan yê dil veşnaye ameynê vatiş û destanîy ameyê nuştîş

MAMOSTE SIMÊMAN

Deyrbazey (dengbêjey), hafizaya kurdan ya nênuşte ya. Hawara yê seserran a. Deyrbazê (dengbêjê) kurdan, bi deyrane xo, nê hezar serrî yo ke, behsê neheqeya zilmdaran, surgûney û qehremaneya kurdan kenî. Behsê şaristananê xirabeyan û hewnbîyayîşê ocaxan kenî.

Deyrbazê kurdan nê deyrane xo de behsê bêçareyeya aşiq û maşûqan kenî. Tarîxê merdîmanî, nê panc hezar serrî ra vîyar, karardîşê herfan ra dest pêkeno.

Labelê tarîxê kurdan, bi sayeyê dengbêjanê kurdan, veşnayîşê herfan ra zaf vîyar dest pêkeno. Semedo ke zîwan û kulturê kurdan, hetan eyro qedexê bîyo, nênuşiyawo û serbest qalî nêbîyo. Aye ra tarîxê kurdan nê deyran (stranan) de, limit (nimite) yo.

Bi seserran o ke, vera qedexeyan, no zîwan û kultur vîni nêbîyo. Belkî zî sayeyî nê deyrbazanê kurdan, no zîwan û kultur xo paweno, Ez wazena ke, no nuştayê xo de, cuyê "Pîrê Dengbêjan" "Evdalê Zeynike ser o vindra.

Evdalê Zeynike, sereyê serranê hezar û 800'yan de, Cemalverdîya qezayê Tutaqê yê Agirê de amewo dinya. Nameyê pîyê ey, Mustafa, nameyê bawkalê ey Hesên o, nameyê ma ey, Zeynik a.

30 serreya xora dim deyîr vato

Evdalê Zenike, 113 serrî ciwîyayo. Hima hîrê sere bi, pîyê ey şîyo rehmet û maya ey, o weye kerdo. No semed ra ey ra vanê Evdalê Zeynike.

Nuşttox Yaşar Kemalî, se Home-rosê Kurdan name kerdo. Yaşar Kemal vano ke, "Evdalê Zeynikê pîyê fikrê min o."

Vajîyêno ke, Evdalî; semedo ke, hetan 30 serreya xo, citêrey û rencberrey kerda, qet (tu) yew kilame (deyre) nêvata. Evdal, hîris serreya xo de, yew hewn veyneno û krîtkkerdîşê nê hewnê dima nêweş kuweno, bi aşman cile mîyan ra nêwardeno.

Demê nêweşîya xo de, tayê melodîyan vano, nê melodîy, hetan ay roj, ne vajîyayî, ne zî eşnawîyayî.

Merdîman, nê melodîyanê ey dima, fam kerd ke, no veng, mîzgî-nîya yew meqamê newî ya. Ay roj ra pey, Dengbêjanê kurdan, êkolê ey hetan eyro ardo.

Teyebetîyê Evdalî

Evdal, deyrane (kilamanê) xo de, xo inahewa (wina) dano sereşnayîş (naskerdene); Suwarîyê kuvî, pîyê Temoy". (Temo, lajê Evdalî yo, ey yew koç de, kişta rayîrê de, yew kengula (qûndaxê) zerre de veyneno.

Evdal, ey gêno û se lajê xo miqat keno. Seba ke Temoy, lajanê xo bînan ra cîya nêtewşeno, îfadeyê "Pîyê Temoyî" karano.

Qesra Îshakpaşa de mendo

Şahê Deyrbazan (Dengbêjan)

Evdal, Begê Eleşgîrê, Surmeli Mehmed Paşayî rê deyrbazey (dengbêjey) kerda û ey reyde nefêkerdîşê (surgûnkerdîşê) Avşaranê Kozanê de wezfe girewto. Surmeli Memed Paşa, tornê Îshaq Paşay o. Bazîd (Dogubayazît) de, yew Saraya Îshaq Paşay esta, na saray, hima zî bala (dîqetî) turîstanê xerîban û cayîyan ancena.

1865 de, der û dorê Edna (Adana) de, Kozanogluyan serehewanabi (îşyan kerdbi). Osmanîyan; semedo ke, nê serewedartîşê (îşyanê) bereteraf bikî, yew hêzo pîl raykerdo Kozanîyan sîyar.

Osmanîyan, no serewedartîş de, Surmeli Memed Paşayî ra zî ardim

Nameyê cenîya ey, Gul a, eslê ya (ja) ermenî yo. Evdal wexto ke extîyar beno, çimê ey kor benî.

Zimistanî, yew qulinga (tûrnaya) ke perrê ya şikteyê (qulinga perşikta), bi çimanê xo koran miqat kerda. Rewşa xo û yê na qulinge (tûrna) dergûdila, deyrane xo de îfade keno. Û yew roj yew mucîze (derasayî) bena. Çimê Evdalî û perrê qulinge weş benî.

waştö. Surmeli Memed Paşa, bi 400 suwarîyanê xo şîyo ardimê Osmanîyan.

Wexto ke 50 hezar vêşîr turkmenî nefî benî û epey zî kalme (qiliç) ra yîyarnênî. Cengê ra dima leşkeran mîyan de nêweşîya qolera vila bena. Epey leşkerê Osmanîyan merdî, 300 heban vêşîr suwarîyê Memed Paşayî na nêwîşî de zeh bîyî.

Yanî hem hêzê Osmanîyan û hem zî Memed Paşayî û hem zî yê Kozanîyan, bi na nêweşî, tam yew trajedî ra vîrenî. No hedîse de, Hozanê Kurdan yo pîl Evdalê Zeynike û yê Tirkan Dadaloglu, wîrdî zî yewbînan (yewnan) ra bêxeber, nê trajedîyê se destan anî zîwan.

Dima epey dem vêrto, labelê des-

Deyîran de giranî eşq ardo zîwan

Evdal, şîranê xo de, bi taybetîyanê (xususîyetanê) veşnayîşê eşqê û taybetanê rexnekerdîş (hîcvkerdîşê) têreyde îfade keno. Wexto ke, bi erebaya gayan, seba bazirganey (tîraceretî), şono Erzirom, yew keye de mîman (misafir) beno. Semedo ke qama Evdalê zaf kilm a, keynaya nê keyê henekanê xo qama ey kena.

No semed ra zaf hîsdar (xemgîn) beno. Ay roj şewe, dewe de, yew veyve beno. Evdal bi deyrane xo beştarê nê, veyvîy beno.

Na keneka ke henekê xo ey kedî, no veyve de, sergovendey kena (sereyê govende ancena), Evdal, dekeweno destê na keneka û ingîştanê destê ja endike şîdineno, gonê binê nenguyanê ya (ja) ra yena.

Bi no şekl, heqê (întîqamê) xo, na keyneke ra gêno. Dima vano ke "De ti şo. Bira her kes bazarê xo ra xeyr veyno. Bi nê vatişê xo, yewna xususîyetê xo yo dîyin eşkera keno.

tanê Kozanê (Wey Xozane) yê Evdal Zeynike, hima zî sey orjînaleya xo, mîyanê şarê de vajîno. Semedo ke, Memed Paşa û hêzê ey, wexto ke şono Kozan, Dêrsim ra nêvêrî, yew ferman înan rê erşaweno (şaweno). Sultan, no fermanê xo de: "Şarê Dêrsime yabanî yo, ko zirar bido şima ro." Labelê Mehmed Paşa û imbazê ey, nê fermanê nêgoştarenî û Dêrsim ra vîrenî. Wexto ke resenî Dêrsim, tersê vatişê Sultanî; vera mêmannerwewereya (mîsa-fîrperwewereya) şarê Dêrsime û rindeya mintîqaya Dêrsime de, şaş manenî. Evdalê Zeynike, na manzara ser o eserê xo yê Dêrime vano.

Evdalê Zeynike, hedîseyê Kozanê, bi eserê xo yê "Wey xozane" se yew rîşe îfade keno.

Peynîya serewedartîşê (îşyanê) Kozanî de, Surmeli Memed Paşa û embazê ey zafê înan daymişê hewayaya germ û nêweşîya tewan (sitma) nêbenî nêweş kuwenî û Surmeli Mehmed Paşa tede, zafî înan peynîya nê hedîseyê Kozanî de mîrenî. Peynîya nê afate de, ayî ke weş mendî, her yew, yew mintîqa ra xo sîyar, ageyrayî mintîqaya Serhedî.

Evdalê Zeynike zî xo sîyar, tena ageyreno. Kozan de 200 tenan ra, ancax nîzdîyê pancas tenî ageyrayî welatê xo. Evdalê Zeynike, nê bîyeyan, strana (derya) xo "Wey Xozane" de îfade keno.

Eyro zî deyrbazê kurdan şewq û îlhamê xo Evdalê Zeynike ra gênî. Evdalê Zeynike, 1913 de wefat keno, Mela qebra ey, caran tarî nêbo.

Not; Mi no nuşte, internete de tirkî ra açaranawo (tadawo) kirmanckî.

Êş û janêy 'Zifqêra Berî'

Însan ganî hes bikero, nê ke tena yew însanî ra. Însan ganî vengê yew mîrîçike ra hes bikero, vaşê tezeyî ra, boya wisarî ra, rojê berzî ra, vengê dijna wesarî ra, vewra zimistanî ra...

EVDILA QASAN

Gelo di ecibnayîşê pirtûkî de çiyêki tewr bala kê anceno çiyê? Yan zî yew pirtûk seniwa kê xo hesnena? Ez bawer kena ke, verpersa her wandoxî hemverê ney persan de tewir bi tewir a.

No derheqî de ez wazena, nê persan xo ra bipersa û bibersivna. Eke bê hay û zaneyîya min, pirtûkêki di pirtûkxaneyan de min çiman verî ra bikewo, çiyêko ez verê heme bide bieqliya; berg û nameyê ey yo. Xora gama kê nûşttoxê ey bişinasnê, verê heme çiyê kamîya (nasname) nûşttoxî ya.

La seba pirtûkanê zaravaya kirmanckî nê çiyê ke min corî ardê ziwani serî ra hewa de manenê. Çimkî pirtûkêyê ke bi zaravaya kirmanckî ameyê nuştîş humara înan mabênê hîris û çewres de yê. Kê çî biveynê, kê erênênê, weçênayîşê înan hestêki bê kok o. La çî beno wa bibo, ez nêşena neheqîya înan bika, çimkî seba ke kirmanckî nuştîş no dewrî de zehmet o. Nuşttoxan zaf kede xerc kerda, hetanî nê rojan erda. Xora kirmanckî nuştîş fedakarîyêke girdeye ya.

Romanê kirmanckî yo ke min çend rojîy hoverî de wand, romanê Jêhatî Zergelan bi nameyê ZIFQÊRA BERÎ yo. Gama kê bergê pirtûkî ra hewnenê çiyêki tewr nameyê romanî yo, dima zî bergê ey yo. Wateyê çekuya 'zifqêre' palika berî, cayo ke binê berî de veng maneno herûnda ey de seba ke biyero padayîş palike yena viraştîş. Eke kê zifqêre ra biveyrê kê dekewnê zere, kê teber xo dima de verdanê.

La gama ke, bergê pir-

tûkî ra hewnenê, di sereyan têverî de veynenê, sey cênî û camêrd asanê. Yeno kê vîrî ra, gelo têkilîyêke çî hawa bêtarê nê suretan û zifqêra berî de est o? Yeno kê vîrî ra zifqêre sey termêki ameyo karardîş.

Semeda ke lehengê romanî zifqêra berî ra nêvîyarto, poşman biyo, seba no halê xo poşmanbîyeye zî, romanêki awan kerdo. Eke ey berî ra biviyertinî, beno ke şert û mercê honandîşê romanî bibedilyayinî, dej û êşey romanî ma enewa hêsir nêgirewtinî.

Romanê ZIFQÊRA BERÎ pirtûkêki evîndarî yo. Heskerdiş û sewdaya jacekê Welatê Adirî û cenîya Wesarî xo kerda bare, verê çimanê wandoxanê xo de ronayo. Pirtûk bi şeweya nameyî reyde ameya nuştîş. Nuşttox vacerîya xo (vegotin) bi kesanê yewin reyde kerdo.

Çimkî romanî de, di kesîy vacerî kenê, sey ke di miyanê diyaloxî de bê, enewa têreyde vacêrenê. Heta peynîya pirtûkî bi yewbînan reyde qalkerdiş dewam keno.

La eke kê bi wîrdîlayî diyaloxan nêşopnê, kê raray ristayanê kesayetan têman finenê. La canameyê (zemîr) kesê diyîn yeno hawara kê, kê ney temankewteyî ra filitneno. Semeda ke nuşttox bi xo Pîrane ra yo, seba cenîye kerta (- a), seba camêrd zî (- î) kerdo. Kê diyaloxan bi asanî cêman ra vecenê, barê kê sivik beno. Ekê roman bi fekê Dêrsime reyde biameyinî nuştîş, karê wandoxan ke zehmet bibayinî.

Honandîşê pirtûkî de şeweya nameyî (mektûbî) ameyo bikarardîş. Pirtûk di beş o.

Beşê yewine de, destpêkerdişê evîna kesayetan ca biya, ê diyine

de zî, yewbînan ra dîrkewtişê evîndan girewto xo destî ra. Biyere yan zî yewbînan şinasnayîşê lehengan di Elmanya de (otela mariaspring) dest bide bena, beşê diyine, bi sayeyê telefon û nameyî şaristanê Amerîka û Stanbole xo ra kena ca û war.

Cenîya Wisarî bi xo Amerîka ra ya, seba semînerêke ya û Lacekê Welatê Adirî yenê yewbînan şinasnenê, lacek zî Amede ra yo. Wirdîy pîya zî zewicnayeyê ra, mabênê înan de sewdayêke tomate (qedexe) dest bide bena, wexte ke semînera înan qedêna, êş û janêy dîrkewtişî dest bide kenê, tewr peynî de zî mêrdeyê Cenîya Wisarî na biyere hesiyeno, Cenîya Wisarî tengazar bena, peynîya peynî de, vin bena. Roman bi azardişê Lacekê Welatê Adirî reyde qedêna.

Seba ke Lacekê Welatê Adirî kurd o, gama ke vecayinî sûke miyani de gêreno, raştî kurdanê koçber yeno, bi enewa reyde nuşttox waştto persgiraya kurd di miyanê rûpelanê xo de nexş biko, ginana ver bi şiyîşê rojanê gedeyî û erşawitişê vamanê maya ey reyde kê haydarê welatî keno.

La zafêrî seba romanê evîndarî ya, armanc û semedê nuşttoxî şirovekerdişê hêstan o. Rûpela (82) de nuşttoxî evîndarî enewa şirovekerdo: "Însan ganî hes bikero, nê ke tena yew însanî ra. Însan ganî vengê yew mîrîçike ra hes bikero, vaşê tezeyî ra, boya wisarî ra, rojê berzî ra, vengê dijna (varan) wesarî ra, vewra zimistanî ra. Însan ganî şîr û şîra dijne bişnawo. Însan ganî hes bikero, tebiet senî hewa bedilîyeno. Ganî însan xo newe bikero, xo bibedilno." Heskerdişê camêrdê rojhilatî sey heskerdişê îdeal nişan dayo, hemverê camêrdê rocewanî de.

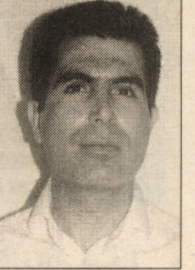
Hetê şayesekerdişê nuşttox dormarêyê xo baş kar ardo, finak; vendê mîrîçikan, rengê vaşan, dar û ber sey ke dîmenanê sînama biwazo, ma binawno. Nuşttoxî ziwani baş kar ardo, ziwane vacêrî baş o. Romanêki erjiyaye ya.

ÇIME : Zifqêra berî - Jêhatî Zergelan
Weşanxaneyê Vateyî - 2009

Têgeyrayîş

Zerweş Esnaw

Zerwesnasaw@gmail.com

Ziwan sînor nêşinasneno

Ziwan, komelan keno şar û no xusûsiyeti de tewr binge û erjiyayê cuyê kulturkiyî ra tewr muhîmîyî ra yew o. Kultur, komelo ke sewbîna komelî ra çiya û xo ra xas yew şeklê cuyî yo. Şaro ke wayîrê erjiyayê pêroyî û ziwani edetî û huner û pergâlê baweran û tarzê ciwiyayîşî, kulturê ma yê şarî yanê mîleti virazenî.

Bi xozayî mêrdimî ziwani reyde tekilî virazenî. Dêrd û keyf, his û fikranê xo ziwani reyde anî ca. Kultur estbîyîşê xo, deyndarê neqilkerdişê azî ra az o. Kulturo ke azî ra az vîyartişî ra xo dewam keno û ciwiyayîşê xo, eserê kirîştîşê kulturî ra rayîrê perwerde û mûsayîşî beno. O semedî ra eserê kulturî, perwerde û mûsayîşî, şertê cuyê kulturî yo.

Eslê gureyê perwerde û mûsayîşî, dewam û nêqilkerdişê kulturî bikero û biyero ca. Edetî, ameyîşî û dîyîşê ma, ol, tarîx ûsb. Sayê ziwani ra azî ra az neqil benî. Nê himî zî encax kê mîlet bibî ke havila înan bibo. Mîlet komelî ra vîyreno, komel zî ziwano hembarî ra awan beno. Ziwan komel virazeno, komel zî netewe awan keno. Ziwan û kultur, mabênê vîyartî û ameyîşî ra gureyê pirdî vînenî. Yew komelo ke awan biyo û payan ser ro mendo, havila ziwano hembarî û muhîmîya kulturî zaf biya. Ziwan û kultur, dilqê ciwiyayîşê komelî de herindê muhîmîye kirîştîyo.

Ziwan û kultur yewnan tamam kenî û yewnan ra nêaqityenî û xo kenî yewpare. Ziwan, mitafo muhîmîye ke mêrdiman, komelan û kulturî deno şinasnayîş. Dînyaya zereyê mêrdimî, xozayîyê hêşê komelkiyî û kulturo ke senî kultur o, ziwano ke ma şuxulnenî ey reyde ma qeradenî. Yanê warê estbîyîşê ziwani û mêrdimî, mabênê psikolojiyê mêrdimî û awanbîyîşê komelkiyî de tekilîya xorîne est a. Coka ziwane komelêki, çî kerdo, çî afirandîyo, çî berdo û çî ardo perîni ifadekerdiş o. Ziwan, çende ko zelal bo, hêş û mezgê keyî de çî fikir est o ê zî zelal yenî ziwani. Çimkî baş fikirayîş, baş ziwani ra ardiş o. Ziwan, hetê ferdan ra virazîyeyo la serê ferdan o.

Ma ra verê yo û ma rê şeklê fikirayîşê pêşkeş keno. Kamo ke no ziwani qalî keno, no ziwane ser ro fikirîyeno û banderê no ziwani beno.

Ziwani de sînor çin o. Ziwan xo senî rehet û asan vînenî a hawa ganî xo ifade bikero. Xora ziwani de sînor bibo, o wext ziwani xo tengayî de vînenî û aver nêşino. Ziwan heme hetî de ganî azad bo. Ziwan zî eynê hawayê mêrdimî o, azad bibo se xurt beno gur beno.

Mîhrîcana Muzîkî 1' yin a Amedî qedîya

Raya sifteyin bi ke Amedî Mîhrîcana Muzîkî viraşt. Encamî de goraya raya sifteyine bi zî bi serkewte bi. Mîhrîcan 25-30 îlonî mîyan de virazyo.

Heme tax û kuçeyên Amedî ra vengê muzîkî vila guşan biyênê. Dengbêjan bi hawayê dilweşey dîwanan de deyîranê xo yê dilweşnaye vatîy. Zaf taxan de konserîy amey viraştîş.

Mîhrîcan bi hetkareya Şaredarîya Gird, Baglar, Kayapinar, Sûr û Yenîşehîrî pêk ame. Mîhrîcan bi slogana, "Bi reng û vengê hunerî verê azadeyî de meşîyenê" ame akerdîş.

Hunermendên ze, Serhado, Îlkay Akaya, Niyazî Koyuncu, Şeval Şam û hewna zaf hunermendê bi name û bi veng vejyay dikan

ser û hunera xo pêşkeşê şarî kerdîy. Berêkoyî, Meydana İstasyonî, Meydana Batikentî û zaf salon û dîwanan de muzîk dayê piro û şar goşdarî kerd. Heta Kêyên Şarî yê Taxan de zî şaheya muzîkî ame darfinayîş.

Bi her hawayî Mîhrîcana sifteyin bi û weş ravêra. Serra ke bêro hinî eyseno do daha zî weş bibo. AMED

Herema Erxenîyî de cayo tewr tarixî Qotê Verçem yanê Hîlar o. Bi goreyê cigêrayîşê nê serranê peyenan, na hereme de, mîladî ra ver 7250- 6750'an de merdimî ciwîyayî, banî û kulubeyê pîrimîti viraştî. Di ey demê neolîtîkî de şaristanêko pîl û yewinî awan kerdo. Balkêşî û taybetîya Hîlarî ra yew zî, na ya ke kereyê ke hameyî birnayîş bi qasê 10 mîtroyî herayî yê.

Erxenî hintayê Amedî kan o

AVER PAYÎZ

Erxenî keweno bakurê Amedî û Amedî ra 57 Km dûrî de yo. Ser rayîrê Amed û Xarpêtî de yo, paştîya xo dano koyê Meryemane/Maqam(Zulkîf). Vakurê ey ko û başûrê ey zî deştê Êlya (Hoşot) û Gewranî estê. Herayîya erdanê ey 1 hezar û 489 km2 yo. Behre ra 955 mîtroyî berzêr o.

Erxenî cayêke stratejîk o

Erxenî cayêko stratejîk o. Rayîrê trêne Meletî ra yeno, binê Erxenîyî ra şino Amedî. Rayîrê Çermûg, Şankuş û Pîranî mîyanê Erxenîyî ra vêreno. Erxenî qezayêko kehen û pîlê qezayên Amedî yo. 12 taxê Erxenîyî est ê: Taxa Azîziye, Adnan Menderes, Karxane, İsmet Paşa, Kemalîye, Saray, Namik Kemal, Sanayî, Kemertaş, Fatîh, Fevzî Çakmak û Şîrînevler.

Seyîra vêsêr dewî estêy

75 dew û 108 gomeyî Erxenîyî ser o yê. Nufûsê ey 63 hezr û 65 kesî ê sükî de, dewan de zî 49 hezr 802 kesîy ronîşenê. Bi temami nufûsê Erxenîyî 112 hezar û 867 o. Erxenî di serra 1927'î de bîyo qeza û nameyê Osmanîye pa nîyayo. Di serra 1938'î de nameyê ey rayna bedelnawo û kerdê Erganî.

Erxenîya kan koyê bakurê ey de yo

Qasê ke yeno zanayîş heta nika nê nameyî Erxenîyî ra panîyayî: Aqranya, Erqenin, Erqanikana, Yanari, Zulkarneyn, Hana, Ūr, Aşat, Arsanîa, Osmanîye, Erxenî û Erganî. Erxenîyo nikayîn û kehen yew niyê. Verê, şaristan vakurê rojawanê Erxenîyê nikayînî de koyî ser de bi. Erxenîyo kehen qina koyê Kolatî de bi. Ewro tena tay xirbê dizika Erxenîyo kehenî mendê. Başurê Qereçortanî (Bexçeyê Zukar Efendîyî) bîyo. Yeno vatiş ke tîya de dizikêka gelek pîle est-bîya, a dizike dorûverê koyê Meryemane de sey bazinêk bîya. Çew nêzano a dizike hetê kamî ra û key hameya viraştîş. La çi heyf ke, ewro dizike nê-menda, çend cayan ra xirba aye menda.

Şaristan fabriqeyî ra dûr kuno

Rojawanê Erxenîyî ra di km' yî dûr ser rayîrê Erxenî û Madenî de fabrikaya çimentoyî virazyaya. Nê serranê peyenan de dewlete fabrika rota daya Holdinga Lîmake. Di serra 2006'î de, na fabrikaya ra 1.120.000 ton çimento dest kewto û roşiyayo. Fabrika bi dû û gemara xo qeza qirêj kena û semedê weşîya merdim û dorûverî talûkeyêka pîl a. Herka ke şino şarê qeza ver bi rojhilatê qeza bar keno û qeza herema fabri-

Tarîxa dinyayî de Hîlar cayê sifteyin ke merdimî bi ca biyê yo. Xileyê Nûhî, semedê toxim Deştê Gewran genê. Cayên kan; Kîkan, Heftsêlm, Xoşan ûzb. de şikeftê kan estê

kaye ra dûr kewena. Ser rayerê Amed û Pîranî roj bi roj banê neweyî awan benê.

Kurdî û kirmanckî qise kenêy

Di wextê Osmanîyan de dewlete Qafqasan ra tirkmenî ardê Erxenîyî û mîyanê Erxenîyî de ca dayo înan. Raya diyine zî di serra 1934'î de Bulgarîstan û Yugoslavya ra tirkê macîrî ardê mîyanê Erxenî û dewa Herbetû, tîya de ca dayo înan. Şarê Erxenîyî seyî ra 95 kurd, 5 zî Tirk ê. Erxenîyî de 2 zaravayê kurdî yenê qiseykerdiş. Kurmanckî û kirmanckî. Qezaye de seyî ra 75 kurmanckî û 20 zî kirmanckî kisey bena. La nê serranê peyenan de mîyanê qezaye de tirkî daha zêd eysayo.

Wextê verênan de herema Erxenîyî de zaf Armenîyî est bî. Nika armenîyî nêmendê. Ewro mîyanê Erxenîyî de kurd û tirkî est ê. Tirkmenê mîyanê Erxenîyî ra bi ziwanê şarî vanê "qaqo". Tirkmenî zaf tayî, lurdî zaf ê. Politîqaya asimilasyonî mîyanê Erxenîyî de zaf zêdî ya.

Meqamê Zulkîf Pêxemberî

Serê koyê Zulkîfî de ziyara Zulkîf Pêxemberî est a. Bi goreyê vatişan, a wareyê ey a (meqamê) û gorê ey zî

Gêlî de yo. Hz. Zulkîf lajê Hz. Eyûbî yo, nameyê ey o raşteken Bîşr o. Badê pîyê ey Pêxemberîye ey rê hameya. Bi goreyê tay çimewan Zulkîf Pêxember Anatolîya û Sûriye de ciwîyayo.

Heta serra 1925'î meqamê ey ê Erxenîyî de awanêko pîl est bi. Badê şerre Şex Seîdî 30.11.1925'î de hukimatî qanûnê qedexekerdîşê ziyaret û medresayan vet û ziyareta Zulkîf Pêxemberî hamey rijyayîş. Di serra 1956'î de cayo verênî de banêko bi beton virazîya. Ewro zî hema ey ban est o. Bi goreyê bawerîyanê şarê hereme cinîya ke ci rê gede nêbeno bişêro ziyare ser gedeyê aye benê. Loma nameyê gedeyanê herema Erxenîyî eke kêneke bo Zulfîye eke lajek bo Zulkîf yan zî Zulfîqar o.

Şaristanîya Hîlarî resena wextê Sûbarîyan. Di dokumentan de zelalo ke civatêk adirperest bîy. Desthilatdarêke Amedî zeft kerdî Erxenîyî zî zeft kerdî. Tarîxê Amed û Erxenîyî yew o. La çîyo ke zelal esto ke, demêko dûr û derg Erxenî, Meletî, Semsûr û heremê bînî bindestê împaratorîya zeftkeran de mendê. Di serranê 1200'an de wexto ke împaratorîyî vila benê, ser erdanê împaratorîyan de mîrîtiyê şenik û pîlî bi serreyê xo manenê. Mîrîtiya Erxenîyî zî bi se-

reye xo menda. Wexto ke Asûrî hameyê hereme mîrîtiya Erxenîyî bac dayo Asûrîyan, la şarî nê m xoserîya xo pawita. Di wextê Romî, Pers, Sefawî, Abasî, Merwanî, Selçûqî, Akkoyûnî û yê binan de zî na rewşe dewam kerda. Statuya şaristanê Erxenîyî serra 1515'î de hameya bedelyayîş. Mîrê Kurdistanî bi waştîşê xo Sefawîyan ra qerefyayî û serdestîya Osmanîyan qebûl kerda.

Vajîyeno ke Koyê Miqamî ra heta Şamî binê erdî de rayîra kerwanan esto. Deştî de til-girê ke estêy binê erdî de hintayê 4 mîtro hîrayey de rayîr esto û jûbînan ra girêdayeyê heta Şamî.

Rayîrîra newe Erxenî ard cêr

Di mabênê 1874-1914'î de waliyê Amedî Kurt İsmail Paşayî rayîrê mabênê Amed û Xarpêtî dayo viraştîş ke karwan û bazirganî bi asaneyî şêrê û bêrê. No rayîr herema Erxenîyo cêrin, ver dewa Baygure ra vêreno. Semedo ke şar nîzdîyê rayîrê Amed û Xarpêtî bibo, dest pê kerdo hêdî hêdî dorûverê taxa Baygure de banî virazîyayî û şarî xo dayo cêr û koyî ra hameyî ûca. Mabênê çend serran de Şaristanê mîyanê dizike veng û bêwayîr mendo. No qayde Erxenîyo newe awan bîyo.